

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον
2000-2006”(ΕΠΠΕΡ)

Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης -
Κ.Π.Σ. (vo.3)

Αθήνα, 5 Νοεμβρίου 2001

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης, για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον 2000-2006", με βάση το άρθρο 82 παρ. 3 του Συντάγματος και το άρθρο 4 του Ν. 2232/1994.

Η Ο.Κ.Ε. αποφάσισε την έκδοση Γνώμης για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για τρεις λόγους. **Πρώτον, σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο της Ο.Κ.Ε. ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορεί να εκφρασθεί επί διαφόρων κειμένων, όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, είναι με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 2 του Ν. 2232/1994. Δεύτερον, η Ο.Κ.Ε. αναγνωρίζει ότι οι θέσεις που εκφράζονται στα διάφορα Επιχειρησιακά Προγράμματα και στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, αποτελούν σημαντικές πολιτικές παρεμβάσεις, για τις οποίες απαιτείται και η άποψη της ελληνικής κοινωνίας - ανεξαρτήτως αν αυτές μπορούν να αλλάξουν - εφόσον έχουν συμφωνηθεί μεταξύ της Κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τρίτον, η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι είναι απαραίτητες αυτές οι γνωμοδοτήσεις τώρα, για να έχει άποψη για τις αλλαγές που θα απαιτηθούν να γίνουν το 2003, στη διαδικασία της ενδιάμεσης αξιολόγησης του Κ.Π.Σ.**

Η Ο.Κ.Ε. συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις Επιτροπές Παρακολούθησης του Γ' ΚΠΣ με τακτικό και αναπληρωματικό μέλος και με σκοπό τη βελτιστοποίηση των θέσεων που θα εκφράσουν οι εκπρόσωποί της σε αυτές, έχει συστήσει κεντρική Επιτροπή Επιστημονικής Στήριξης για το Γ' Κ.Π.Σ. με Πρόεδρο τον κ. **Δημήτριο Πολίτη** και μέλη

τους κ.κ. **Χαράλαμφο Κεφάλια, Ρένα Κουμάντου, Κωνσταντίνο Κόλλια, Νικόλαο Λιόλιο και Παναγιώτη Αλεξόπουλο.** Ως εμπειρογνώμονες μετέχουν οι κ.κ. **Φωκίων Δεληγιάννης, Κατερίνα Μπατζελή και Γιώργος Ρωμανιάς.** Τον επιστημονικό συντονισμό έχουν οι επιστημονικοί συνεργάτες της Ο.Κ.Ε. κες **Ματίνα Γιαννακούρου, Μαρία Ιωαννίδου** και ο κ. **Αθανάσιος Παπαϊωάννου.**

Ειδικότερα, για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον 2000-2006", συστάθηκε Επιτροπή με Πρόεδρο τον κ. **Ν. Σκορίνη,** και μέλη τους κ.κ. **Γεώργιο Παυλιδάκη, Κυριάκο Ρερρέ, Σταυρούλα Μπιστόλα, Ιωάννη Σιδηρόπουλο και Χρήστο Σπίρτζη.** Τον επιστημονικό συντονισμό είχε η εξωτερική επιστημονική συνεργάτις της Ο.Κ.Ε. **Δρ. Χριστίνα Θεοχάρη.** Ως βοηθός έρευνας συμμετείχε η κα **Μιράντα Θεοδοροπούλου.**

Η Επιτροπή Εργασίας άρχισε τις εργασίες της στις 19 Ιουλίου και τις ολοκλήρωσε σε τρεις (3) συνεδριάσεις. Το κείμενο υπεβλήθη στην προαναφερθείσα κεντρική Επιτροπή Επιστημονικής Στήριξης, η οποία το συζήτησε και το διαβίβασε στην Εκτελεστική Επιτροπή. Η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στην συνεδρίασή της στις 22 Οκτωβρίου 2001.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι κ.κ. **Νικόλαος Σκορίνης και Γεώργιος Παυλιδάκης,** κατόπιν ολοκλήρωσης της συζήτησης του θέματος στη συνεδρίαση στις 5 Νοεμβρίου 2001 διατύπωσε την υπ' αριθ. 61 Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ανάπτυξη και Κοινωνική Συνοχή

Σε μία σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία, η επιτυχία μιας στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης εξαρτάται, κυρίως, από τη συμμετοχή του συνόλου των κοινωνικών και οικονομικών δυνάμεων στο σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στον έλεγχο όλων των απαραίτητων μέτρων πολιτικής. Η κοινωνική συναίνεση σε ένα σχέδιο οικονομικής ανάπτυξης προϋποθέτει ότι αυτό διέπεται από τις αρχές της άμβλυσης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Η μακροχρόνια και συνεπώς βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη δεν απαιτεί μόνο σεβασμό στο περιβάλλον και στις μελλοντικές γενιές, αλλά και άμβλυση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, οι οποίες καθίστανται εφικτές σε ένα περιβάλλον οικονομικής ανάπτυξης και προόδου. Η εμπειρία έχει καταδείξει ότι η κοινωνική συναίνεση επί των προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση μακρόπνων σχεδίων οικονομικής ανάπτυξης. Προσπάθειες επιβολής συνολικών ή επί μέρους οικονομικών μέτρων και πολιτικών, που βρίσκουν αντίθετους τους κοινωνικούς εταίρους έχουν περιορισμένες πιθανότητες επιτυχίας.

Η πορεία της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδος στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα μπορεί να χαρακτηριστεί συνολικά, ως επιτυχημένη, όσον αφορά στην επίτευξη του στόχου της οικονομικής μεγέθυνσης (αύξηση του συνολικού και κατά κεφαλή Α.Ε.Π.). Η τελευταία δεκαετία έδειξε, ότι οι κοινωνικοί εταίροι είναι σε θέση να συμβάλλουν ουσιαστικά στην επίτευξη εθνικών οικονομικών στόχων, όπως αυτόν της ένταξης της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης (Ο.Ν.Ε.).

Ο νέος στόχος, που πολύ σωστά πλέον τίθεται στη χώρα μας, **της σύγκλισης της**

οικονομίας μας με τις αναπτυγμένες οικονομίες των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) θα πρέπει να γίνει μέσα σε ένα πλαίσιο κοινωνικής συναίνεσης και αποδοχής, που ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της, θα είναι και η άμβλυση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων δημιουργήθηκαν στην πορεία ένταξης της χώρας μας στην Ο.Ν.Ε. και όχι μόνο εξ αιτίας αυτής. Επίσης, η συμμετοχή της Ελλάδος στην Ενιαία Ευρώπη θα πρέπει να συμβάλει στην αναβάθμιση της δημοκρατικής λειτουργίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με απώτερο σκοπό τη μεγαλύτερη αποδοχή από τους λαούς της.

Γ' Κ.Π.Σ. και Κοινωνικός Έλεγχος - Συμμετοχή

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το νέο αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας της περιόδου 2000-2006 δείχνει ότι η ελληνική πολιτεία αρχίζει να λαμβάνει υπόψη της την ανάγκη της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η συμμετοχή της Ο.Κ.Ε., με γνωμοδοτήσεις, στο στάδιο του συνολικού σχεδιασμού ήταν πολύ σημαντική (βλέπε παρακάτω το σχετικό μέρος), αλλά δεν της ζητήθηκε και η ανάλογη συμμετοχή στα επί μέρους (τομεακά) προγράμματα ανάπτυξης. Ενθαρρυντική, όμως, είναι η συμμετοχή της Ο.Κ.Ε. στην υλοποίηση αυτού του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης, της χώρας, που για πρώτη φορά καθιερώνεται και θεσμικά σε όλα τα επίπεδα, έντεκα (11) τομείς και δεκατρείς (13) περιφέρειες. Το πιο σημαντικό από όλα είναι η καθιέρωση του δικαιώματος θεσμικού ελέγχου της διαδικασίας υλοποίησης αυτού του σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή όπως πλέον έχει καθιερωθεί να ονομάζεται το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.).

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης είναι ολοκληρωμένα διαρθρωτικά προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης και αποτελούν το βασικό εργαλείο της ευρωπαϊκής περιφερειακής και διαρθρωτικής πολιτικής. Χρηματοδοτούνται κατά το ήμισυ, περίπου, από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία και αποσκοπούν στη διεύρυνση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας και στην αποτελεσματικότερη λειτουργία των αγορών.

Το Γ' Κ.Π.Σ., που υλοποιείται στο διάστημα 2000-2006, έχει στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή, με κύριες προτεραιότητες την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση, μέσω της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και την παροχή ίσων ευκαιριών. Η συμβολή των κοινωνικών φορέων στην υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ., που αποτελεί τη σημαντικότερη ολοκληρωμένη αναπτυξιακή παρέμβαση για την Ελλάδα, τα επόμενα χρόνια, είναι επιβεβλημένη για τη διασφάλιση της ορθής και δημοκρατικής διαχείρισης και της αξιοποίησης των σημαντικότερων διαρθρωτικών, εθνικών και ιδιωτικών πόρων που θα χρηματοδοτήσουν τα έργα του Γ' Κ.Π.Σ.

Ο σχεδιασμός του Γ' Κ.Π.Σ. έχει ενσωματώσει την εμπειρία της εφαρμογής των δύο πρώτων φάσεων διαρθρωτικών παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Α' και Β' Κ.Π.Σ.) και των μεταβολών που συντελέστηκαν στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, κατά τις φάσεις αυτές και συνοδεύθηκε από διεργασίες μεταρρύθμισης των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής τους. Στο πλαίσιο αυτό, το Γ' Κ.Π.Σ. χαρακτηρίζεται από τη διαμόρφωση νέων κανόνων, όσον αφορά στους στόχους παρεμβάσεων, τις κοινοτικές πρωτοβουλίες, τον προγραμματισμό των παρεμβάσεων, καθώς και την εταιρική σχέση, την

προσθετικότητα και αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των διαρθρωτικών πολιτικών.

Οι Τοποθετήσεις της Ο.Κ.Ε. για το Σχέδιο Γ' Κ.Π.Σ.

Στην υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ., υπάρχει, ιδιαίτερα, σημαντική ενδυνάμωση του ρόλου των κοινωνικών φορέων, μέσω της διεύρυνσης του ορισμού της εταιρικής σχέσης. Με τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων, στον ορισμό της εταιρικής σχέσης, εκτός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του κράτους-μέλους συμμετέχουν πλέον, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς και άλλοι αρμόδιοι οργανισμοί, στις φάσεις σχεδιασμού, αξιολόγησης, παρακολούθησης και αποτίμησης κάθε δέσμης διαρθρωτικών παρεμβάσεων.

Στην Ελλάδα, η αναβάθμιση της συμμετοχής των κοινωνικών φορέων κατέστη εμφανής από τη φάση σχεδιασμού του Κ.Π.Σ., καθώς ακολουθήθηκε η πρακτική έκφρασης γνώμης από πλευράς της Ο.Κ.Ε., αλλά και μεμονωμένων κοινωνικών φορέων σε διάφορες φάσεις προετοιμασίας του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Σ.Π.Α.) 2000-2006. Στο πλαίσιο του θεσμού της Ο.Κ.Ε., οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν τις απόψεις τους και να εμπλακούν στις διαδικασίες κατάρτισης του Γ' Κ.Π.Σ., συμβάλλοντας ουσιαστικά στη διαμόρφωση προτάσεων, για τον προσδιορισμό των διαρθρωτικών παρεμβάσεων. Η Ο.Κ.Ε. έχει επανειλημμένα τοποθετηθεί, σχετικά με τις προκλήσεις-ευκαιρίες, που προκύπτουν από τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων και από την υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ. μέσα από σειρά Γνωμών που έχει εκδώσει¹:

¹ Για το πλήρες κείμενο των Γνωμών, που έχει εκδώσει, μέχρι σήμερα, η Ο.Κ.Ε., βλέπε στην ιστοσελίδα της Ο.Κ.Ε. <http://www.oke.gr>

- “Ατζέντα 2000 - Διαρθρωτικά Ταμεία”, νο. 26/Φεβρουάριος 1999.
- “Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006. Μεταποίηση και Υπηρεσίες”, νο. 30/Απρίλιος 1999.
- “Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006”, νο. 34/Αύγουστος 1999.
- “Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006”, νο. 36/Δεκέμβριος 1999.

Η Ο.Κ.Ε. κρίνει θετικά τους νέους προσανατολισμούς, που προκύπτουν από τη μεταρρύθμιση των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων και ιδιαίτερα από την εγκατάλειψη του συστήματος συνδιαχείρισης των διαρθρωτικών σχεδίων και προγραμμάτων από τα εθνικά κράτη και την Ε.Ε. και την υιοθέτηση ενός νέου συστήματος, που χαρακτηρίζεται από την αποκέντρωση των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, διασφάλισης της μέγιστης δυνατής διαφάνειας και από την αναβάθμιση της ευθύνης των κρατών με ταυτόχρονη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων.

Ειδικότερα, η Ο.Κ.Ε. έχει επανειλημμένα εκφράσει την ικανοποίησή της, για τη μεταφορά αρμοδιοτήτων προς τα κράτη και για τη διεύρυνση του ορισμού της εταιρικής σχέσης με την επακόλουθη αναβάθμιση της συμμετοχής των κοινωνικών φορέων, που καλούνται πλέον να διαμορφώσουν τις συνιστώσες της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, σε όλο το φάσμα της οικονομικοκοινωνικής δραστηριότητας.

Ιδιαίτερα κρίσιμη θεωρείται, από πλευράς Ο.Κ.Ε., η ανάγκη επίτευξης μέγιστης αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών πολιτικών. Βασική προϋπόθεση είναι η σύγκλιση των ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων και η μέγιστη προσπάθεια διασφάλισης των προϋποθέσεων πλήρους απορρόφησης των πόρων και κυρίως, ορθο-

λογικής αξιοποίησής τους, με αναπτυξιακά κριτήρια.

Η Ο.Κ.Ε., αναγνωρίζοντας την κοινωνική σημασία μιας αναπτυξιακής προσπάθειας, που θα πρέπει να έχει ως στόχο την επίλυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων προέβη στην έκδοση γνωμών πρωτοβουλίας για δύο πολύ σημαντικά ζητήματα, που είναι “**Η Φτώχεια στην Ελλάδα**” (Γνώμη νο. 41/Ιούλιος 2000) και “**Το Δημογραφικό Ζήτημα**” (Γνώμη νο. 49/Δεκέμβριος 2000). Οι δύο αυτές γνώμες αποτελούν την αρχή διαμόρφωσης μιας βάσης θέσεων της Ο.Κ.Ε. για την κοινωνική διάσταση της αναπτυξιακής πορείας της ελληνικής οικονομίας.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί αυτονόητο ότι απώτερος σκοπός, κάθε αναπτυξιακής προσπάθειας είναι η διαμόρφωση των απαραίτητων προϋποθέσεων κοινωνικής συνοχής που εξασφαλίζεται μόνο όταν αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες. Συνεπώς, κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια θα πρέπει, άμεσα και έμμεσα, να διαμορφώνει τις απαραίτητες συνθήκες αύξησης της απασχόλησης, μείωσης της φτώχειας και αύξησης της κοινωνικής ευημερίας.

Η Ο.Κ.Ε. στη γνώμη της για τη φτώχεια είχε θέσει το όλο ζήτημα ως μέρος της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας. Συγκεκριμένα, είχε αναφέρει ότι το πρόγραμμα για την καταπολέμηση της φτώχειας, δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στις πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας. Αντιθέτως, το πρόγραμμα κατά της φτώχειας, είναι ένα πολυσύνθετο πρόγραμμα που πρέπει να συνδέεται οργανικά με τις:

- επί μέρους εκφάνσεις της αναπτυξιακής πολιτικής,
- πολιτικές για τη γεωργική ανάπτυξη,
- (ενεργητικές και παθητικές) πολιτικές της αγοράς εργασίας,
- πολιτικές κοινωνικής ασφάλειας,

- πολιτικές εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης,
- πολιτικές υγείας,
- πολιτικές εναντίον του κοινωνικού αποκλεισμού,
- πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας, στέγασης και ενίσχυσης της παιδικής ηλικίας και της μητρότητας και
- περιφερειακές πολιτικές.

Γίνεται σαφές από το παραπάνω ότι όλα τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, καθώς και όλα τα περιφερειακά προγράμματα για τα οποία καλείται να γνωμοδοτήσει η Ο.Κ.Ε. έχουν άμεση σχέση με το πρόβλημα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι πολιτικές παρέμβασης που αναπτύχθηκαν στις δύο αυτές γνώμες αποτελούν τη βάση στην οποία στηρίζονται οι προτάσεις της Ο.Κ.Ε. σε όλες τις γνώμες της για τα επιχειρησιακά προγράμματα υλοποίησης του Γ' Κ.Π.Σ.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το Γ' Κ.Π.Σ., ανεξάρτητα αν είναι το τελευταίο πακέτο στήριξης ή όχι, αποτελεί τη μεγάλη ευκαιρία της Ελλάδος για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η Ο.Κ.Ε. γνωρίζει ότι αλλάζουν σημαντικά τα δεδομένα στον πολιτικό και οικονομικό χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ο.Κ.Ε. σε δύο γνώμες της είχε την ευκαιρία να τοποθετηθεί σε ζητήματα που αφορούν το μέλλον της Ευρώπης. Η Ο.Κ.Ε. εξέφρασε τις απόψεις της για το “**Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου**” (Γνώμη νο. 19/Ιούλιος 1998) όπου, εκτός των άλλων, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί πολύ σημαντική την πολιτική μεταβίβασης των εισοδημάτων μέσα στην Ε.Ε., ως εργαλείο άμβλυσης των κοινωνικών ανισοτήτων και συνεπώς μέρος μιας γενικότερης αναπτυξιακής προοπτικής. Στην ίδια γνώμη η Ο.Κ.Ε. επισήμανε το πρόβλημα που μπορεί να δημιουργηθεί από τη διεύρυνση με την μετατόπιση του κέντρου βάρους από τις χώρες της νότιας Ευρώ-

πης στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Το θέμα της διεύρυνσης κρίθηκε τόσο σημαντικό, που η Ο.Κ.Ε. θεώρησε χρήσιμο να εκφέρει γνώμη “**Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης**”, (Γνώμη νο. 46/Οκτώβριος 2000). Στη γνώμη αυτή η Ο.Κ.Ε. τάχθηκε υπέρ της διεύρυνσης, αλλά επεσήμανε ότι το “εγχείρημα της διεύρυνσης κρύβει πολλούς κινδύνους για τη σταθερότητα, την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ένωσης”. Η Ο.Κ.Ε., εκτός των άλλων, πρότεινε ότι η αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων προϋποθέτει, ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει τις εσωτερικές αναδιαρθρώσεις της. Το Γ' Κ.Π.Σ. αποτελεί χρήσιμο εργαλείο επίσπευσης αυτών των εσωτερικών αναδιαρθρώσεων.

Η Ο.Κ.Ε. συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις Επιτροπές Παρακολούθησης του Γ' Κ.Π.Σ. Ειδικότερα, η συμμετοχή της Ο.Κ.Ε. στις εν λόγω Επιτροπές προβλέπεται στον Κανονισμό 1260/1999 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, οποίος εφαρμόστηκε με το Ν. 2860/2000 άρθρο 14. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική και καταδεικνύει τον αποφασιστικό ρόλο των κοινωνικών και οικονομικών φορέων στη διαδικασία εφαρμογής του Προγράμματος, αφού οι Επιτροπές Παρακολούθησης έχουν την κύρια ευθύνη και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της υλοποίησης. Με σκοπό τη βελτιστοποίηση των θέσεων που θα εκφράσουν οι εκπρόσωποί της σε αυτές, έχει συστήσει κεντρική Επιτροπή Επιστημονικής Στήριξης, κατά τα αναφερόμενα ανωτέρω στη Διαδικασία.

Για κάθε τομεακό πρόγραμμα η Ο.Κ.Ε. έχει συστήσει Επιτροπή Εργασίας με σκοπό την έκδοση γνώμης επί των κειμένων του Επιχειρησιακού Προγράμματος και του Συμπληρωματικού Προγραμματισμού. Επίσης, έχει συσταθεί μία επιτροπή για την έκδοση γνώμης για όλα τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα. Η πρόκληση για την Ο.Κ.Ε. και γενικότερα για τους συμμετέχοντες στην

εθνική προσπάθεια αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρει το Γ' Κ.Π.Σ. είναι μεγάλη, δεδομένου μάλιστα ότι αυτό αφορά σημαντικότερα κονδύλια σε καίριους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Η Ο.Κ.Ε., μετά την συνταγματική κατοχύρωση της (βλ. άρθρο 82 παράγραφος 3 του Συντάγματος), αποτελεί θεσμό, αποστολή του οποίου είναι "η διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου για τη γενική πολιτική της Χώρας και ιδίως για τις κατευθύνσεις της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής".

Σε αυτό το πλαίσιο, η Ο.Κ.Ε. αποτελεί εκφραστή της θεσμοθετημένης ελληνικής κοινωνίας και θεωρεί ότι εκφράζοντας το σύνολο των κοινωνικών εταίρων έχει την από το νόμο υποχρέωση, αλλά, κυρίως, την υποχρέωση απέναντι στην ελληνική κοινωνία και πολιτεία να τοποθετηθεί επί του πιο σημαντικού σχεδίου διαρθρωτικών παρεμβάσεων που είναι το Γ' Κ.Π.Σ.

Οι απόψεις της Ο.Κ.Ε. της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Περιβάλλον

Σχετικά, με το θέμα του Περιβάλλοντος η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) έχει εκδώσει πληθώρα γνωμών. Από αυτές παραθέτουμε ενδεικτικά κάποιες που συνδέονται άμεσα με τα ζητήματα που καλύπτει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον. Αυτές είναι:

- Γνωμοδότηση για την πρόταση της Επιτροπής για την Οδηγία του Συμβουλίου περί της θεσπίσεως πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής υδάτων, COM (97) 49 τελικό-97/0067 (SYN), **CES 994/97.**
- Γνωμοδότηση σχετικά με ένα πρόγραμμα δράσης για ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υπογείων υδάτων, COM (96) 315 τελικό-92/081 COD, **CES 107/97.**
- Γνωμοδότηση για την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την επανεξέταση της κοινοτικής στρατηγικής διαχείρισης των αποβλήτων, COM (96) 399 τελικό, **CES 96/97.**
- Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων, COM (97) 105 τελικό-97/0085 SYN, **CES 980/97.**
- Γνωμοδότηση επί της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τις κλιματολογικές αλλαγές και τον καθορισμό μιας κοινοτικής προσέγγισης εν όψει της διάσκεψης του Κυότο, COM(97) 481 τελικό, **CES 1192/97.**
- Γνωμοδότηση για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1210/90 της 7ης Μαΐου 1990, σχετικά με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πληροφοριών και Παρατηρήσεων για το Περιβάλλον, COM (97) 282 τελικό-97/0168 (SYN), **CES 1400/97.**
- Γνωμοδότηση για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης 93/389/ΕΚ για έναν μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και άλλων αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου μέσα στην Κοινότητα, COM (96) 369 τελικό - 96/0192 SYN, **CES 97/97.**
- Γνωμοδότηση για την Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το περιβάλλον και απασχόληση, (Οικοδόμηση μιας βιώσιμης Ευρώπης), COM (97) 592 τελικό, **CES 787/98.**
- Γνωμοδότηση για το Σχέδιο Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τις στατιστικές διαχείρισης των αποβλήτων, COM (99) 31 τελικό-99/0010 CNS, **CES 848/99.**
- Γνωμοδότηση για την ανακοίνωση της Επιτροπής "Το περιβάλλον της Ευρώ-

της: ποιες θα είναι οι μελλοντικές κατευθύνσεις - Γενική αξιολόγηση του προγράμματος δράσης για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη - Στόχος η αειφορία” COM (99) 543 τελικό, **CES 593/2000**.

- Γνωμοδότηση για την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, COM (95) 511 τελικό, **CES 890/96**.
- Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, COM (2000) 402 τελικό-2000/0169 (COD), **CES 1408/2000**.
- Γνωμοδότηση για την Πράσινη Βίβλο για την εμπορία εκπομπών αερίων θερμοκηπίου εντός της Ε.Ε. COM (2000) 87 τελικό, **CES 1004/2000**.
- Γνώμη πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. με θέμα: Ανανεώσιμοι πόροι η συμβολή της υπαίθρου στην ενεργό προστασία του περιβάλλοντος και στη σταθερή ανάπτυξη, **CES 1010/2000**.
- Γνωμοδότηση για τη Λευκή Βίβλο για την περιβαλλοντική ευθύνη, COM (2000) 66 τελικό, **CES 803/2000**.
- Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 70/220/ΕΟΚ σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν κατά της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από εκπομπές μηχανοκινήτων οχημάτων, COM (2000) 487 τελικό-2000/0211 COD, **CES 225/2001**.
- Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της συμμετοχής του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων σχετικών με

το περιβάλλον και περί τροποποίησης των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, COM (2000) 839 τελικό-2000/0331 (COD), **CES 708/2001**.

- Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, με θέμα η κατάσταση της φύσης και της προστασίας της στην Ευρώπη, **CES 721/2001**.
- Γνωμοδότηση για την πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επιτροπή ασφάλειας στη ναυτιλία που τροποποιεί τους κανονισμούς για την ασφάλεια στη ναυτιλία και την πρόληψη της ρύπανσης από τα πλοία, COM(2000) 489 τελικό-2000/0237 COD, **CES 230/2001**.
- Γνωμοδότηση για την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010, COM (2001) 31 τελικό-2001/0029 (COD), **CES 711/2001**.

Η γνωμοδότηση της Ο.Κ.Ε. για το Ε.Π. “Περιβάλλον 2000-2006” που ακολουθεί λαμβάνει υπόψη της τις παραπάνω γνωμοδοτήσεις. Η Γνώμη οργανώνεται σε πέντε μέρη, συμπεριλαμβανομένης και της παρουσίασης Εισαγωγής. Στο Β’ Μέρος παρουσιάζεται πολύ περιληπτικά το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Στο Γ’ Μέρος γίνεται μία Γενική Αξιολόγηση του προγράμματος. Στο Δ’ Μέρος γίνονται οι Κατά Μέτρο Παρατηρήσεις και στο Ε’ Μέρος δίνονται οι προτάσεις της Ο.Κ.Ε. Θα πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι οι θέσεις της Ο.Κ.Ε., ανεξαρτήτως από το αν εν τέλει γίνουν αποδεκτές ή όχι, αποτελούν, κυρίως, μια συνεισφορά στον κοινωνικό διάλογο που θα πρέπει συνεχώς να γίνεται για το Γ’ Κ.Π.Σ. και με αυτό το σκεπτικό πιστεύει ότι μπορεί να συμβάλει στην πιο αποτελεσματική εφαρμογή του.

Β. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ"

Το ΕΠΠΕΡ εντάσσεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006 (Σ.Α.) της Ελλάδας για το οποίο η Ο.Κ.Ε. έχει τοποθετηθεί με την υπ' αριθμόν 36 Γνώμη της (Δεκέμβριος 1999) και περιλαμβάνει ένα πλαίσιο δράσης στον τομέα του Περιβάλλοντος, για όλη τη χώρα, με χρονικό ορίζοντα την επόμενη δεκαετία. Σ' αυτό το πλαίσιο δράσης, αντικατοπτρίζεται, τόσο η ανάγκη αλληλοσυσχέτισης της πολιτικής Περιβάλλοντος με τις άλλες τομεακές αναπτυξιακές πολιτικές, όσο και η ανάγκη μιας συνολικής και ολοκληρωμένης θεώρησης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Τα δύο τελευταία απορρέουν και από το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ε.Ε. με τίτλο **"Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας"**. Θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι το κάθε Κράτος Μέλος είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση του προγράμματος, ενώ η συμμετοχή εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Επιτροπή Παρακολούθησης είναι συμβουλευτική.

Οι βασικοί στόχοι του Σ.Α. για το περιβάλλον είναι:

- Η προστασία, διαχείριση, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, αυτονόητη και συνταγματική υποχρέωση της χώρας, αλλά και βασικός παράγων βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών.
- Η εναρμόνιση με την ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική και τις διεθνείς κατευθύνσεις και δεσμεύσεις και η τήρηση και εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτές, όσον αφορά στο περιβάλλον και στην ανάπτυξη.

Το Σ.Α. "Περιβάλλον" διαρθρώνεται σε άξονες προτεραιότητας οι οποίοι αντιστοιχούν στα κυριότερα "περιβαλλοντικά μέσα" ή περιβαλλοντικά προβλήματα όπως:

- **Φυσικό περιβάλλον-προστασία δασικών οικοσυστημάτων.**
- **Ατμοσφαιρικό περιβάλλον-θόρυβος-παγκόσμια προβλήματα.**
- **Υδατικό περιβάλλον.**
- **Έδαφος, υπέδαφος, στερεά και επικίνδυνα απόβλητα.**
- **Θεσμοί, μηχανισμοί.**
- **Χωροταξία-πολεοδομία-αναπλάσεις.**
- **Άλλες περιβαλλοντικές δράσεις, διοίκηση.**

Τα κριτήρια ιεράρχησης των επί μέρους δράσεων, μέσα στους ανωτέρω άξονες προτεραιότητας περιλαμβάνουν:

- **Την προστασία, διαχείριση και αναβάθμιση υποβαθμισμένων ή προστατευομένων περιοχών,**
- **Την διασφάλιση της Δημόσιας Υγείας,**
- **Την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος σε σχέση με την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας,**
- **Την υποστήριξη του τουριστικού προϊόντος, μέσω της ποιοτικής αναβάθμισης του περιβάλλοντος,**
- **Την συσχέτιση των δράσεων περιβάλλοντος με τις δράσεις στους άλλους αναπτυξιακούς τομείς της οικονομίας και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σ' αυτούς.**

Με βάση τα παραπάνω καταρτίστηκε η πρόταση για το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (ΕΠΠΕΡ)** του Γ' Κ.Π.Σ., με κύριο στόχο την υλοποίηση δράσεων

εθνικής σημασίας και την πραγματοποίηση παρεμβάσεων ιδιαίτερου χαρακτήρα από πλευράς π.χ. τεχνογνωσίας, επίδειξης, πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος, συμπληρωματικότητας, επείγοντος κ.λπ., δεδομένου ότι τα έργα των περιβαλλοντικών υποδομών στους τομείς της διαχείρισης των αστικών λυμάτων και των απορριμμάτων, της ύδρευσης, καθώς και άλλες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις θα χρηματοδοτηθούν, κυρίως, από το Ταμείο Συνοχής. Σημειώνεται ότι δράσεις άμεσα ή έμμεσα περιβαλλοντικές, περιλαμβάνονται και στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), καθώς και σε άλλα Τομεακά.

Έτσι, στο ΕΠΠΕΡ, έχουν προτεραιότητα δράσεις, ενέργειες και παρεμβάσεις, όπως:

- Έργα αποκλειστικής αρμοδιότητας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.,
- Έργα μέγιστης εθνικής περιβαλλοντικής προτεραιότητας για την ποιότητα ζωής, όπως η παρακολούθηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και ακουστικού περιβάλλοντος στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, η διαχείριση των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων κ.λπ.,
- Έργα που απαιτούν για την υλοποίησή τους τεχνογνωσία, η οποία δεν υφίσταται σε περιφερειακό ή άλλο τομεακό επίπεδο (π.χ. μονάδες ανακύκλωσης και επεξεργασίας απορριμμάτων),
- Έργα και παρεμβάσεις εθνικού χαρακτήρα, κυρίως σε συνέχεια των δράσεων του Β' Κ.Π.Σ., που απαιτούν ειδική τεχνογνωσία σε υποδομές εθνικού επιπέδου (Δίκτυο Ποιότητας Νερών, Εθνικά Δίκτυα Πληροφοριών Περιβάλλοντος κ.λπ.),
- Έργα και παρεμβάσεις διαπεριφερειακού χαρακτήρα (ολοκληρωμένες δράσεις για τις περιοχές NATURA 2000 ή άλλες υποβαθμισμένες περιοχές),
- Έργα, δράσεις και παρεμβάσεις σε εφαρμογή Κοινοτικών Οδηγιών ή Διεθνών Συμβάσεων και Συνθηκών εθνικής σημασίας και ενδιαφέροντος,
- Έργα αστικών αναπλάσεων εθνικής κλίμακας και προτεραιότητας ή καινοτόμου χαρακτήρα, όπως η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας, παρεμβάσεις στη Θεσσαλονίκη και τον Πειραιά, η προστασία και διατήρηση παραδοσιακών οικισμών κ.λπ.,
- Ειδικά προγράμματα με ιδιαίτερες περιβαλλοντικές και τεχνογνωσιακές απαιτήσεις, όπως αυτά των Βιομηχανικών Ατυχημάτων Μεγάλης Εκτασης ή της παρακολούθησης των παγκοσμίων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η πρόταση για το ΕΠΠΕΡ 2000-2006 έχει προσαρμοσθεί, ως προς τους άξονες προτεραιοτήτων, στη διάρθρωση του Γ' Κ.Π.Σ., όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά τις σχετικές διαπραγματεύσεις. Η διάρθρωση των αξόνων σε μέτρα, έγινε με βάση τα προαναφερθέντα γενικά κριτήρια επιλεξιμότητας και ιεράρχησης δράσεων και με δεδομένη την κατανομή των πόρων του Γ' Κ.Π.Σ.

Οι παρεμβάσεις που εντάχθηκαν στο ΕΠΠΕΡ είναι συμπληρωματικές με τις αντίστοιχες του Ταμείου Συνοχής, των Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) και των άλλων Τομεακών, τα οποία καλύπτουν τις περιβαλλοντικές υποδομές στους τομείς διαχείρισης των αστικών αποβλήτων, των απορριμμάτων και της ύδρευσης. Στο ΕΠΠΕΡ εντάχθηκαν δράσεις με κριτήριο τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους, λόγω τεχνογνωσίας και πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος.

Βασικές αρχές αντίληψης για τον περιβαλλοντικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας είναι:

- α) Η αλληλοσυσχέτιση και αλληλοσύνδεση της πολιτικής περιβάλλοντος με τις άλλες τομεακές πολιτικές, ώστε οι δεύ-

τερες να λαμβάνουν υπ' όψιν τους το περιβάλλον ως κύρια συνιστώσα τους, και

β) Η συνολική θεώρηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός των δράσεων που

πρέπει να αναληφθούν για την αντιμετώπισή τους.

Τα συνολικά οικονομικά στοιχεία του ΕΠΠΕΡ, η παρουσίαση των αξόνων και η κατανομή των κονδυλίων παρουσιάζονται στα παραρτήματα.

Γ. ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η Ελλάδα διαθέτει μια τεράστια βιοποικιλότητα, από τις πλουσιότερες της Ευρώπης, αν και η έκτασή της είναι πολύ μικρότερη από την πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, η οποία οφείλεται στην γεωλογική ιστορία της Ελλάδας, στις ιδιαίτερες κλιματολογικές της συνθήκες και στη γεωγραφική της θέση, μεταξύ Αφρικής και Ασίας. Είναι ωστόσο και εξαιρετικά εύθραυστη στις αναπτυξιακές παρεμβάσεις. Ειδικότερα, για τον ελληνικό χώρο πρέπει να σημειωθούν:

- Η εντατικοποίηση της γεωργίας και η μη ορθολογική διαχείριση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, οδηγεί σε εξάντληση και ρύπανση των εδαφών και των υπογείων υδάτων σε πολλές περιοχές της χώρας, αναδεικνύοντας την ανάγκη για βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη. Στο ίδιο κεφάλαιο εντάσσεται η χρήση γενετικά τροποποιημένων προϊόντων, για τα οποία η Ο.Κ.Ε. έχει εκφράσει την υπ' αριθμόν 39 Γνώμη Πρωτοβουλίας για τα Γενετικά Τροποποιημένα Προϊόντα, 24-04-2001),
- η συγκέντρωση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε ελάχιστα αστικά κέντρα (κυρίως στην περιοχή της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης),
- η πλημμελής περιβαλλοντική προστασία,
- η άναρχη δόμηση και
- είτε η απουσία αυστηρής νομοθεσίας για τις χρήσεις γης, είτε η μη τήρηση της υπάρχουσας,

Εξ αιτίας των ανωτέρω, αλλά και άλλων παραγόντων, η **Ο.Κ.Ε. επισημαίνει** ότι η Ελλάδα θα πρέπει να καταβάλει σημαντική προσπάθεια προκειμένου να ενσωματώσει την αειφορία και την περιβαλλοντική προστασία στην αναπτυξιακή της διαδικασία. Η

διαμόρφωση στρατηγικής που να συντείνει στον συνδυασμό οικονομικής ανάπτυξης με παράλληλη μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος, εκφράζεται διεθνώς ή σε επίπεδο Ε.Ε. από μία σειρά βασικών αξόνων όπως:

- το πρωτόκολλο του Κυότο για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου,
- το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τη σταδιακή μείωση των εκπομπών βιομηχανικών αερίων, που αποικοδομούν τη στοιβάδα του όζοντος στην ανώτερη ατμόσφαιρα,
- τον κανονισμό (Ε.Κ.) αρ. 2037/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος (29 Ιουνίου 2000),
- το 6ο Πρόγραμμα Δράσης της Ε.Ε. για το περιβάλλον,
- η ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. (Λευκή Βίβλος για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας),
- η οδηγία της Ε.Ε για τα υλικά συσκευασίας,
- ο κανονισμός 880/92 για την περιβαλλοντική σήμανση των προϊόντων (Eco Label) και
- τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου ISO 14000 κ.ά.

Οι παραπάνω άξονες οδηγούν στην αναγκαιότητα σχεδιασμού ολοκληρωμένων πολιτικών, που κατατείνουν στην ταυτόχρονη εξυπηρέτηση δύο στόχων, οι οποίοι σε μία πρώτη προσέγγιση, ίσως, να μην εμφανίζονται συμβατοί, καθώς τα επιπρόσθετα κόστη, τα οποία συνεπάγεται η εξυ-

πηρεσία ενός εξ αυτών, δηλαδή της περιβαλλοντικής πολιτικής, διαφαίνεται να έχουν επιπτώσεις στην επίτευξη του άλλου, δηλαδή της οικονομικής ανάπτυξης.

Δεδομένου ότι οι διεθνώς επικρατούσες τάσεις διαμορφώνουν συνθήκες, οι οποίες σηματοδοτούν την εισαγωγή της περιβαλλοντικής παραμέτρου στις διαδικασίες του οικονομικού και αναπτυξιακού γίγνεσθαι, η Ο.Κ.Ε. στηρίζει τη διαμόρφωση μιας συνδυασμένης δέσμης παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. με βασική επιδίωξη, η εφαρμοζόμενη περιβαλλοντική πολιτική όχι μόνον να μην έχει αρνητικές επιπτώσεις σε όρους ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, αλλά να καταστεί δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως μοχλός ανάπτυξης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.

Από μία πρώτη εξέταση του τομειακού προγράμματος "Περιβάλλον" για την περίοδο 2000-2006 προκύπτει, ως βασική διαπίστωση, ότι η παρατιθέμενη γενική στρατηγική δεν αντιστρατεύεται την προαναφερθείσα επιδίωξη.

Παρά ταύτα, η Ο.Κ.Ε είναι υποχρεωμένη να επισημάνει ότι οι προτεινόμενοι μέσα από το σχέδιο γενικοί στρατηγικοί στόχοι, αλλά ακόμα και στη συνέχεια, οι εμφανιζόμενοι ειδικοί στόχοι και προτεραιότητες, ενώ αφορούν ένα σύνολο πραγματικών αναγκών, οι οποίες κατά καιρούς έχουν αποτυπωθεί, δημιουργούν αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα ολοκληρωμένης αντιμετώπισης, ως σύνολο, κατά την προαναφερθείσα χρονική περίοδο. Καθώς, ήδη, πλησιάζουμε προς το τέλος του 2001, η Ο.Κ.Ε. εκφράζει τον προβλη-

ματισμό και την ανησυχία της για το κατά πόσο η χώρα μας θα είναι σε θέση όχι απλά να απορροφήσει τα κονδύλια, αλλά να υλοποιήσει προγράμματα που αντέχουν στον έλεγχο και την κριτική και θα είναι βιώσιμα και μετά την λήξη των χρηματοδοτήσεων, προκειμένου η ελληνική κοινωνία να έχει τα αναμενόμενα οφέλη.

Παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. εκδηλώνει την ανησυχία της, σε σχέση με την ετοιμότητα και ικανότητα του υπόψη τομειακού προγράμματος, να υλοποιήσει τα προτεινόμενα μέσα στα διαθέσιμα χρονικά περιθώρια.

Αυτό συνδέεται πρωτίστως με την ικανότητα των εμπλεκόμενων υπηρεσιών των υπουργείων να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις υλοποίησης των προγραμμάτων με αποτελεσματικό τρόπο, στη δυνατότητα συντονισμού τους και κατάλληλης στελέχωσης. Είναι προϋποθέσεις, που αν δεν διασφαλισθούν, θα οδηγήσουν στην διακύβευση πολλών στόχων, σε σχέση με το ΕΠΠΕΡ, αλλά και ευρύτερα με το Γ' Κ.Π.Σ. και όχι μόνο ως προς την απορρόφηση πόρων, αλλά και ως προς την αξιοποίηση των δυνατοτήτων, που δίδονται στη χώρα μας, την δεδομένη στιγμή.

Η Ο.Κ.Ε., επίσης επισημαίνει, την ανάγκη οι κοινωνικοί φορείς να παίξουν έναν περισσότερο ενεργό ρόλο στην παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΠΠΕΡ και τα περιβαλλοντικά δρώμενα γενικότερα. Και τούτο διότι, παρά το γεγονός ότι το περιβάλλον και η διατήρησή του είναι ζητήματα με ισχυρό κοινωνικό αντίκτυπο, εν τούτοις η μέχρι σήμερα παρουσία των κοινωνικών συνομιλητών στο περιβαλλοντικό γίγνεσθαι, είναι, αδύναμη.

Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΜΕΤΡΟ

Ο **Άξονας 1** αφορά στο **υδατικό περιβάλλον**. Το συνολικό ποσό που θα διατεθεί είναι 22,2 Μεуро, το οποίο αντιστοιχεί στο 4,94% του συνολικού κόστους του ΕΠΠΕΡ. Ο εν λόγω άξονας περιλαμβάνει δύο μέτρα: την παρακολούθηση της ποιότητας των νερών και ειδικές παρεμβάσεις στον τομέα των έργων αποχέτευσης.

Η **Ο.Κ.Ε. επισημαίνει** την ανάγκη εξεύρεσης της κατάλληλης, για την αειφόρο ανάπτυξη, ισορροπίας, μεταξύ οικονομίας και περιβάλλοντος, με την ενσωμάτωση της πολιτικής για το περιβάλλον σε όλες τις άλλες πολιτικές και σε ό,τι αφορά στην διαχείριση των υδατικών πόρων. Με δεδομένο ότι οι υδατικοί πόροι αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ζωή, για τις παραγωγικές δραστηριότητες των ανθρώπων, αλλά και για την διατήρηση των οικολογικών ισορροπιών σε περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, **άποψη της Ο.Κ.Ε.** είναι ότι η δράση στα ζητήματα του υδατικού περιβάλλοντος πρέπει να εντάσσεται στο συνολικό πλαίσιο της “τεχνογνωσίας” για τη διαχείριση των υδάτων, χωρίς να παραβλέπεται ότι μια ολοκληρωμένη διαχείριση καλύπτει τον βιομηχανικό, τον αστικό και τον αγροτικό τομέα, τη διαχείριση των εδαφών κ.λπ.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι το πρόβλημα της Ελλάδας με το νερό δεν έχει σχέση, μόνο, με τις κλιματολογικές συνθήκες και την ανομβρία, αλλά με την μη ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και τις επιλογές τρόπων χρήσης τους π.χ. υπεράντληση των υπογείων υδάτων. Τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα μας, η συνεχής επέκταση των αρδεύσεων στις αγροτικές καλλιέργειες, η ραγδαία και άναρχη εξέλιξη των αστικών κέντρων, οι ανάγκες της βιομηχανίας, ο ταχύτατος ρυθμός τουριστικής ανάπτυξης, έχουν θέσει επιτακτικά το πρόβλημα της επάρκειας και της ποιότητας των

νερών για το παρόν και το μέλλον. Επειδή οι περιβαλλοντικές πιέσεις στα υπόγεια και τα επιφανειακά ύδατα αυξάνονται ολοένα και περισσότερο η **Ο.Κ.Ε. εκτιμά** ότι ο στόχος της αειφορίας θα πρέπει να επιτευχθεί μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, πράγμα που σημαίνει ότι η διαχείριση των υπόγειων και των επιφανειακών υδάτων θα πρέπει να διέπεται από έναν ενιαίο στόχο, δίδοντας ίση προσοχή στις ποιοτικές και τις ποσοτικές πτυχές και λαμβάνοντας, επίσης, υπόψη τα ιδιαίτερα προβλήματα σε περιφερειακό επίπεδο. Η διαχείριση των διαθέσιμων ποσοτήτων γλυκών υδάτων πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο επιστημονικής μελέτης αξιολόγησης, η οποία θα πρέπει να στηρίζεται σε αναγνωρισμένα επιστημονικά μέτρα, λαμβάνοντας υπ’ όψιν ότι η ποιότητα των επιφανειακών και υπογείων υδάτων επιδεινώνεται διαρκώς.

Το Μέτρο 1.1 του Άξονα 1, αφορά στην παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων. Το ποσόν που διατίθεται είναι 12 Μεуро το οποίο αντιστοιχεί σε ποσοστό 2,67% του συνολικού κόστους. Στόχος του εν λόγω μέτρου είναι η παρακολούθηση της ποιότητας των επιφανειακών και υπογείων υδάτων, συμπεριλαμβανομένων των ποσίων, καθώς και των παρακτίων και θαλασσίων υδάτων. Οι δράσεις του, που αναφέρονται σ’ αυτό σχετίζονται με την επέκταση του Εθνικού Δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας των επιφανειακών, υπογείων, παρακτίων και θαλασσίων υδάτων και με την οργάνωση του εθνικού Δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας του πόσιμου νερού, σε συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία.

Η **Ο.Κ.Ε. θεωρεί** απολύτως αναγκαία την επέκταση, ενίσχυση και απρόσκοπτη λειτουργία του υπάρχοντος Εθνικού Δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας των νερών, ως μοναδικού εργαλείου γνώσης των σχε-

τικών παραμέτρων, αλλά και παρακολούθησης της διασυννοριακής ρύπανσης. Παράλληλα θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη βιωσιμότητα και τη συνέχιση της λειτουργίας του και μετά το πέρας της χρηματοδότησης για την επέκτασή του. Χρειάζεται, επίσης, ποιοτική αναβάθμιση της λειτουργίας του, σε σχέση με την συχνότητα και το εύρος των δειγματοληψιών, καθώς και ενίσχυσή του με συστήματα άμεσης ειδοποίησης στην περίπτωση εκδήλωσης επεισοδίου ρύπανσης.

Το Μέτρο 1.2 του Άξονα 1, αφορά σε ειδικές παρεμβάσεις στον τομέα της αποχέτευσης και σε ειδικά έργα, κόστους 10,2 Μεуро που αντιστοιχεί σε ποσοστό 2,27% επί του συνολικού κόστους. Στόχος του μέτρου είναι η υλοποίηση ειδικών και επιλεγμένων παρεμβάσεων ιδιαίτερα στους τομείς της συνδυασμένης διαχείρισης υγρών αποβλήτων αστικής και μη προέλευσης. Το περιεχόμενο του μέτρου είναι δράσεις εξοικονόμησης υδατικών πόρων, σε συστήματα ύδρευσης, καθώς και δράσεις υλοποίησης ειδικών και επιλεγμένων παρεμβάσεων, στους τομείς της διαχείρισης των υγρών αποβλήτων.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί αναγκαίες τις δράσεις του μέτρου και επισημαίνει ότι εφ' όσον στα έργα περιλαμβάνονται ενέργειες που αφορούν στην εξοικονόμηση υδατικών πόρων, στην αναλύκλωση ή στη βελτίωση της λειτουργίας εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων, είναι αναγκαία η πρόβλεψη διαδικασιών εκπαίδευσης τεχνικού προσωπικού για την κάλυψη αυτών των αναγκών. Αυτό άλλωστε αναμένεται να παράξει διπλό όφελος από την άποψη της περιβαλλοντικής διάστασης, αλλά και της δημιουργίας απασχόλησης για το τεχνικό εργατικό δυναμικό.

Ο Άξονας 2 του ΕΠΠΕΡ αναφέρεται στα στερεά απόβλητα. Το συνολικό ποσό χρηματοδότησης είναι 27,5 Μεуро το οποίο

αντιστοιχεί σε ποσοστό 6,12% του συνολικού κόστους.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η διαχείριση των στερεών αποβλήτων αποτελεί ζήτημα αιχμής, διότι η έλλειψη σωστής διαχείρισής τους, μέχρι σήμερα, έχει δημιουργήσει σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα που με την πάροδο του χρόνου γίνεται και βαθύτατα κοινωνικό. Η έλλειψη μέχρι σήμερα εθνικού σχεδιασμού για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων καλύπτεται, εν μέρει, από την “Κοινοτική Στρατηγική για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων”.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι θα πρέπει να διαμορφωθεί και εθνική στρατηγική για το θέμα δοθείσης της σημασίας του. Παράλληλα, επισημαίνει ότι θα πρέπει να ενισχυθεί η πρόληψη στην παραγωγή αποβλήτων (μείωση των ποσοτήτων) μέσα από την υιοθέτηση καθαρών τεχνολογιών παραγωγής και με παρέμβαση στα παραγόμενα προϊόντα, έτσι ώστε, κατά την κατανάλωσή τους να παράγονται λιγότερα και φιλικότερα προς το περιβάλλον απορρίμματα.

Θα πρέπει ακόμη να ενισχυθεί η ανακύκλωση, δηλαδή η δυνατότητα επανένταξης του απορρίμματος στον οικονομικό κύκλο, η οποία μπορεί να προωθηθεί με την έρευνα και την ανάπτυξη των κατάλληλων τεχνολογιών, με τη βελτιστοποίηση των συστημάτων διαλογής στην πηγή και διαχωρισμού, τη δημιουργία αξιόπιστων αγορών των ανακυκλωμένων προϊόντων.

Στοιχείο της εθνικής στρατηγικής θα πρέπει να αποτελεί η βελτιστοποίηση της τελικής διάθεσης των μη ανακυκλωμένων υλικών, που οδεύουν προς τις χωματερές με προηγούμενη επεξεργασία ώστε να μειωθεί ο όγκος και η επικινδυνότητά τους, καθώς και η θέσπιση αυστηρών προδιαγραφών για τις χωματερές, ειδικότερα, όσον αφορά στην επιλογή της θέσης, την υποδομή του χώρου, τη λειτουργία, τον έλεγχο

των απορριπτομένων υλικών και την τελική αποκατάσταση και επανένταξη του χώρου. Επίσης, η θεραπεία των βλαβών στο περιβάλλον (έδαφος και υπόγεια νερά), που οφείλονται στην κακή διαχείριση των στερεών αποβλήτων.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει επίσης την ανάγκη όπως στα σχέδια της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων περιλαμβάνονται η κατάρτιση και η εκπαίδευση του προσωπικού που εμπλέκεται με τον ένα ή τον άλλον τρόπο στην διαχείριση, καθώς και η ανάπτυξη μηχανισμών ενημέρωσης και διαβούλευσης των πολιτών ή των εργαζομένων, ανάλογα από τον αν αναφερόμαστε σε αστικά απορρίμματα ή επικίνδυνα απόβλητα, τα οποία προέρχονται από την παραγωγική διαδικασία.

Το Μέτρο 2.1 του Άξονα 2, αναφέρεται στα μη επικίνδυνα στερεά απόβλητα και προβλέπει ποσόν 10,60 Μεuro, το οποίο αντιστοιχεί σε ποσοστό 2,35% επί του συνολικού κόστους. Στόχοι του μέτρου είναι: ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων για τον προσδιορισμό, την πρόληψη, τη συλλογή, τη διαλογή, τη μεταφορά, τη μεταφόρτωση, την επεξεργασία, τη διάθεση των μη επικινδύνων στερεών αποβλήτων, καθώς και η αποκατάσταση περιοχών και ακτών που έχουν μεταβληθεί σε χώρους ανεξέλεγκτης απόρριψης αστικών απορριμμάτων, η αποκατάσταση των οποίων δεν υπάγεται στη χρηματοδότηση των ΠΕΠ ή του Ταμείου Συνοχής. Στόχος, επίσης, είναι η ευαισθητοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων και των πολιτών, στο θέμα της εφαρμογής της στρατηγικής της διαχείρισης των απορριμμάτων. Στις δράσεις του μέτρου προβλέπονται: σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης των οικιακών απορριμμάτων, έργα υποδομής για τη διάθεση των αγροτικών υπολειμμάτων και στερεών αποβλήτων, η των λασπών των εγκαταστάσεων βιολογικών καθαρισμών, προγράμματα ανακύκλωσης

των βιομηχανικών μη επικινδύνων στερεών αποβλήτων, κατασκευή Χώρων Υγειονομικής Ταφής (ΧΥΤΑ), έργα υποδομής και ενημέρωση κοινού για τον καθαρισμό των ακτών, ευαισθητοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, επιχειρήσεων και πολιτών.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει την ανάγκη προληπτικής και σφαιρικής προσέγγισης του θέματος με παρέμβαση επί της συνολικής διαδικασίας της παραγωγής, της διάθεσης και της κατανάλωσης, κατά τέτοιο τρόπο ώστε, να μειωθούν οι ποσότητες των προς διαχείριση αποβλήτων σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής. Είναι αναγκαία η παράλληλη ανάπτυξη των τεχνολογιών ανάκτησης και ανακύκλωσης. Εν όψει δε της μείωσης των όγκων των παραγομένων αποβλήτων είναι αναγκαία η προεπεξεργασία και η μείωση της τοξικότητας.

Το Μέτρο 2.2, αφορά στη διαχείριση των επικινδύνων στερεών αποβλήτων. Το συνολικό κόστος είναι 16,9 Μεuro, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 3,76% επί του συνολικού κόστους.

Οι στόχοι Μέτρου είναι η εφαρμογή προγραμμάτων για τον προσδιορισμό, την πρόληψη, την αποθήκευση, τη συλλογή, τη διαλογή, τη μεταφορά, την επεξεργασία, την ανάκτηση υλικών και ενέργειας και την διάθεση επικινδύνων στερεών αποβλήτων, όταν τα ΠΕΠ και το Ταμείο Συνοχής δεν παρεμβαίνουν. Οι δράσεις του μέτρου αναφέρονται στον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων για τη διαχείριση των βιομηχανικών επικινδύνων στερεών αποβλήτων, την κατασκευή έργων διάθεσης νοσοκομειακών στερεών αποβλήτων, την αποκατάσταση χώρων που έχουν ρυπανθεί, την ευαισθητοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων και των πολιτών.

Άποψη της Ο.Κ.Ε. είναι ότι η χώρα μας στο πλαίσιο της στρατηγικής της Ε.Ε. για τα επικίνδυνα απόβλητα πρέπει να προωθήσει στο μέτρο των δυνατοτήτων της, τεχνο-

λογίες που οδηγούν στην αποφυγή ή την μείωση της παραγωγής επικινδύνων αποβλήτων στην πηγή, την ανάκτηση χρήσιμων υλικών από αυτά, την επαναχρησιμοποίησή τους ή την ανάκτηση ενέργειας. Σε όσες κατηγορίες επικινδύνων αποβλήτων δεν μπορούν να εφαρμοσθούν τα ανωτέρω, τότε η διάθεσή τους θα πρέπει να γίνεται κατά τον ορθολογικότερο τρόπο ούτως ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Η πολιτική διαχείρισης των επικινδύνων αποβλήτων θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους του παραγωγούς, χρήστες ή αποδέκτες επικινδύνων αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων και των Ενόπλων Δυνάμεων που στο παρελθόν έχουν γίνει αιτία πρόκλησης σοβαρού επεισοδίου ρύπανσης με PCB's (κλωφέν).

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η ευαισθητοποίηση της Αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων και των πολιτών στο θέμα της εφαρμογής της στρατηγικής της διαχείρισης επικινδύνων απορριμμάτων είναι πολύ σημαντική. Απολύτως αναγκαία δε, κρίνεται η εκπαίδευση των εργαζομένων γύρω από τα ζητήματα διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων σε επιχειρήσεις μικρές ή μεγάλες, όπου αυτά υπεισέρχονται ή είναι παραπροϊόντα της παραγωγικής διαδικασίας.

Ο Άξονας 3 του ΕΠΠΕΡ αναφέρεται στην πολιτική προστασία, την προστασία των τοπίων και του θαλασσίου περιβάλλοντος. Το συνολικό κόστος είναι 26,8 Meuro που αντιστοιχεί σε ποσοστό 5,97% του συνολικού κόστους. Στόχος είναι η δημιουργία και ενίσχυση μηχανισμών αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων (τεχνολογικά ατυχήματα, φυσικές καταστροφές). Στις δράσεις του Μέτρου 3.1 προβλέπεται η υλοποίηση προγραμμάτων διαχείρισης και αντιμετώπισης ατυχημάτων μεγάλης έκτασης και κατάρτιση σχεδίων εκτάκτων καταστάσεων.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι αν και το θέμα είναι ιδιαίτερα σοβαρό, γιατί αφορά άμεσα στην

ασφάλεια, τόσο των περιοίκων των βιομηχανικών εγκαταστάσεων, όσο και του περιβάλλοντος και των ιδίων των εγκαταστάσεων, δεν έχει μέχρι σήμερα αντιμετωπισθεί ικανοποιητικά. Για το λόγο αυτό ζητά, όπως οι δράσεις στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡ να κατατείνουν:

- Στην οργανωτική ετοιμότητα της χώρας μας για την αντιμετώπιση των βιομηχανικών κινδύνων,
- στην αναβάθμιση με επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό των αρμοδίων υπηρεσιών,
- στην άμεση προώθηση της συνεργασίας με επιστημονικά ή /και τεχνολογικά ιδρύματα ή φορείς προκειμένου να συνεχισθεί η αξιολόγηση των μελετών ασφαλείας που υποβάλλουν οι βιομηχανίες στις αρμόδιες αρχές βάσει των προβλεπομένων στην οδηγία SEVESO, η οποία αναφέρεται σε ειδικές κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων, οι οποίες ενέχουν τον κίνδυνο πρόκλησης ατυχήματος μεγάλης έκτασης.

Τέλος, αποφασιστική βοήθεια θα πρέπει να δοθεί προς τις Νομαρχίες για την σύνταξη των ΣΑΤΑΜΕ (Σχεδίων Αντιμετώπισης Τεχνολογικού Ατυχήματος Μεγάλης Έκτασης) και προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την έγκαιρη πληροφόρηση του κοινού που κατοικεί κοντά στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

Το Μέτρο 3.2 αφορά στην προστασία και αποκατάσταση των τοπίων με συνολικό κόστος 14 Meuro ήτοι ποσοστό 3,12% επί του συνολικού κόστους. Στόχος είναι η προστασία και η αποκατάσταση των τοπίων από παράνομες ή οχλούσες δραστηριότητες και η προστασία των εδαφών και των ακτών από τη διάβρωση. Στις δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνονται έργα αποκατάστασης σε φυσικά τοπία ή στον εξωαστικό και περιαστικό χώρο, καθώς και δράσεις

αντιμετώπισης της διάβρωσης εδαφών και ακτών.

Άποψη της Ο.Κ.Ε. είναι ότι σε ό,τι αφορά στο φυσικό περιβάλλον και στην προστασία του τοπίου, η έλλειψη σχεδιασμένης ρύθμισης του ελληνικού χώρου έχει οδηγήσει μεταξύ άλλων σε αδυναμία διαχείρισης και ελέγχου σημαντικών οικοσυστημάτων, σε σταδιακή υποβάθμιση, συρρίκνωση και καταστροφή ευαίσθητων περιοχών, στην εντεινόμενη διασπορά οικιστικών συγκεντρώσεων (νομίμων ή αυθαιρέτων). Ειδικά για το έδαφος οι σημαντικότερες αλλοιώσεις εκδηλώθηκαν με την διευθέτηση και την μετατροπή χειμάρρων και ρεμάτων σε αγωγούς κλειστής διατομής ή την εξαφάνισή τους και την μετατροπή τους σε οικοπεδικές εκτάσεις, με τον τραυματισμό του τοπίου από την ανεξέλεγκτη διασπορά λατομείων, με τα έργα οδοποιίας. Οι δράσεις του σχετικού μέτρου θα πρέπει να βελτιώσουν τέτοιου είδους καταστάσεις.

Το Μέτρο 3.3 αφορά στην καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης με κόστος 7,4 Meuro και σε ποσοστό 1,65% επί του συνολικού κόστους. Στόχος του Μέρου είναι η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από ρύπανση, που προέρχεται από χερσαίες πηγές και από τη ναυτιλία. Στις δράσεις του Μέρου περιλαμβάνεται η προμήθεια εξοπλισμών αντιρρύπανσης και η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης στον τομέα της αντιρρύπανσης.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το θαλάσσιο και το παράκτιο περιβάλλον της χώρας μας, λόγω της μεγάλης έκτασής του, αποτελεί οικολογικό και πολιτιστικό απόθεμα υψίστης σημασίας για την Ελλάδα και την Ευρώπη. Για τον λόγο αυτό και η προσοχή που πρέπει να δοθεί ως προς την κατανομή και διάθεση πόρων και την εφαρμογή πολιτικών οθολογικής διαχείρισης και προστασίας του, θα πρέπει να είναι η ανάλογη. Αυτή δε, η προσοχή, θα πρέπει να αποτελεί

πάγια πολιτική των κυβερνήσεων στην διαπραγμάτευση για την κατανομή κονδυλίων, σε σχέση με χώρες της Ε.Ε. που δεν διαθέτουν θάλασσα ή διαθέτουν, αλλά σε περιορισμένο βαθμό.

Σχετική αναφορά της Ο.Κ.Ε. για την προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του θαλάσσιου, υπάρχει στην Γνώμη της Ο.Κ.Ε. για τον Αιγιαλό και την Παραλία. (νο. 56/2001).

Σε σχέση με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος η οποία αποτελεί ενέργεια στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡ, η ύπαρξη επαρκούς και αξιόμαχου εξοπλισμού επιτήρησης του εκτεταμένου θαλάσσιου χώρου και των ακτών της χώρας μας αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση, τόσο για την πρόληψη της ρύπανσης, όσο και για την καταπολέμησή της. Η ύπαρξη στα λιμάνια ευκολιών υποδοχής των καταλοίπων (πετρελαιοειδών, χημικών, λυμάτων και απορριμμάτων) που παράγονται στα πλοία, αποτελεί εκτός από συμβατική υποχρέωση της χώρας μας, το βασικότερο προληπτικό μέτρο για την αποφυγή ρύπανσης της θάλασσας, αλλά και την αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων της νομοθεσίας προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η κατάρτιση γύρω από τα ζητήματα αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης είναι, επίσης, μια εκ των ων ουκ άνευ διαδικασία.

Ο Άξονας 4 αφορά στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον και στο θόρυβο. Το συνολικό κόστος του άξονα είναι 32,4 Meuro ποσό που αντιστοιχεί στο 7,22% του συνολικού κόστους.

Το Μέτρο 4.1 αναφέρεται στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης με συνολικό κόστος 28,6 Meuro ήτοι 6,37% επί του συνολικού κόστους. Στόχος του Μέρου είναι η βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής,

μέσω της μείωσης της συμμετοχής επιμέρους πηγών στο πρόβλημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Στις δράσεις του μέτρου προβλέπεται ο έλεγχος της ποιότητας των καυσίμων και δράσεις για την κάλυψη υποχρεώσεων της Χώρας που απορρέουν από διεθνείς συνθήκες και οδηγίες για τα θέματα αυτά.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι είναι αναγκαία δέσμη μέτρων, που αφορούν στη βιομηχανία, στην κεντρική θέρμανση και άλλες εγκαταστάσεις, στη βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων και όλες τις κατηγορίες των αυτοκινήτων και δικύκλων. Επείγουσα μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για τη σωστή λειτουργία των καταλυτικών αυτοκινήτων, μέσα από την συστηματική αντικατάσταση των μεταχειρισμένων καταλυτών. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να επεκτείνονται και σε παρεμβάσεις στην λειτουργία της πόλης, αλλά και με την ενίσχυση του ρόλου των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς και την διευκόλυνσή τους, για παράδειγμα, με την διεύρυνση του δικτύου των λεωφορειοδρόμων.

Το Μέτρο 4.2 αναφέρεται στη μείωση της ηχορρύπανσης, με συνολικό κόστος 3,8 Μεуро ήτοι 1,3 δις δρχ. και 0,85% επί του συνολικού κόστους. Οι στόχοι του Μέτρου αφορούν στη δημιουργία υποδομής για τη βελτίωση του ακουστικού περιβάλλοντος στα αστικά κέντρα και στις τουριστικές περιοχές. Στις δράσεις του μέτρου εντάσσεται η διαμόρφωση σχεδίων δράσης και έργα αντιθορυβικής προστασίας σε επιλεγμένες περιοχές.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει τη σημασία λήψης αποτελεσματικών μέτρων καταπολέμησης της ηχορρύπανσης, από όπου και αν προέρχεται. Επισημαίνει, επίσης, τις επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων εξ αιτίας της ηχορρύπανσης.

Ένας τομέας στον οποίο μέχρι τώρα δεν έχουν ληφθεί μέτρα είναι αυτός που

αφορά στον θόρυβο από διάφορες ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όπως κέντρα διασκέδασης, που λειτουργούν ανεξέλεγκτα και χωρίς τις αναγκαίες υποδομές ηχοπροστασίας. Οι τουριστικές περιοχές είναι αυτές που πλήττονται, κυρίως, από αυτού του είδους την ηχορύπανση. Η κατάσταση έχει επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια. Για τον λόγο αυτό είναι αναγκαίο να ενισχυθούν οι μηχανισμοί ελέγχου και να ξεκαθαρισθούν οι αρμοδιότητες ανάμεσα στα διάφορα υπουργεία, για μία αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Ο Άξονας 5 ανφέρεται στους θεσμούς και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Το συνολικό κόστος του άξονα είναι 26,6 Μεуро, ποσοστό 5,91% του συνολικού κόστους.

Το Μέτρο 5.1 αφορά στους θεσμούς και έχει κόστος 23,8 Μεуро, ήτοι ποσοστό 5,29 % του συνολικού κόστους. Στόχος του μέτρου είναι η προώθηση και υλοποίηση μέτρων, δράσεων που ενισχύουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών, μέσω αντίστοιχων μηχανισμών μελέτης των σύγχρονων περιβαλλοντικών προβλημάτων και συλλογής πληροφοριών για περιβαλλοντικά θέματα. Δημιουργία και ενίσχυση μηχανισμών, για τον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Στις δράσεις του μέτρου εντάσσεται η έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης, η ολοκλήρωση του Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών Περιβάλλοντος, η ενίσχυση ειδικών υπηρεσιών αξιολόγησης και επιβολής περιβαλλοντικών όρων σε έργα και δραστηριότητες κοινοτικής χρηματοδότησης, εκπόνηση κανονισμών, έκδοση οδηγιών για περιβαλλοντικό σχεδιασμό έργων υποδομής, λειτουργία Σώματος Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, ενίσχυση εθελοντικών περιβαλλοντικών συστημάτων, σχεδιασμός και εφαρμογές προγραμμάτων “ο ρυπαίνων πληρώνει”.

Η Ο.Κ.Ε. κρίνει τις δράσεις του εν λόγω μέτρου, ως ιδιαίτερα σημαντικές, αφού αποσκοπούν στη δημιουργία τράπεζας δεδομένων, που μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για την περιβαλλοντική αναβάθμιση της Χώρας μας, ενώ παράλληλα θα διευκολύνει τη συνεργασία με περιβαλλοντικούς οργανισμούς, τόσο ευρωπαϊκούς, όσο και παγκόσμιους. Σε ό,τι αφορά στο Σώμα Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, η λειτουργία του οποίου έχει, ήδη, καθυστερήσει αρκετά, αποτελεί προϋπόθεση για την τήρηση της νομοθεσίας και γενικότερα για την ύπαρξη ελέγχου σε έναν ιδιαίτερα ευαίσθητο τομέα, όπως είναι το περιβάλλον.

Το Μέτρο 5.2 αφορά στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση με συνολικό κόστος 2,8 Meuro, ποσοστό 0,62% του συνολικού κόστους. Οι στόχοι του μέτρου είναι η ενίσχυση δράσεων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, ενώ στις δράσεις προβλέπεται ο σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης φορέων και πολιτών

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι ο ευαισθητοποιημένος πολίτης αποτελεί τον καλλίτερο σύμμαχο στην προσπάθεια για ένα περιβάλλον ανθρώπινο και βιώσιμο και για τον λόγο αυτό θεωρεί ότι η έγκυρη, έγκαιρη και υπεύθυνα οργανωμένη πληροφόρηση μπορεί να συμβάλει σε αυτό. Ανάλογες πρωτοβουλίες θα πρέπει να παρθούν και σε επίπεδο φορέων, που λόγω του χαρακτήρα τους έχουν άμεση σχέση με το περιβάλλον.

Ο Άξονας 7 αναφέρεται στη χωροταξία, στην πολεοδομία και στις αναπλάσεις. Έχει συνολικό κόστος 96,8 Meuro και αποτελεί ποσοστό 21,54% του συνολικού κόστους. Ειδικότερα, **το Μέτρο 7.1** αναφέρεται στην χωροταξία - πολεοδομία, έχει συνολικό κόστος 26,4 Meuro, ποσοστό 5,87% του συνολικού κόστους. Στόχοι του μέτρου είναι η οργάνωση αστικού και εξωαστικού χώρου με βάση

νέες τεχνολογίες, εκπόνηση και εφαρμογή μελετών χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, εφαρμογή μηχανισμών ελέγχου και υλοποίησης χωροταξικών σχεδίων, εκπόνηση και εφαρμογή μελετών μητροπολιτικού σχεδιασμού. Στις δράσεις του μέτρου περιλαμβάνεται η ανάπτυξη τεχνικών, που συνδυάζουν πληροφορική με χωροταξία, εφαρμογή χωροταξικών σχεδίων, εκπόνηση και εφαρμογή μελετών μητροπολιτικού σχεδιασμού (Αττική και Θεσσαλονίκη), εκπόνηση και εφαρμογή μελετών πολεοδομικού σχεδιασμού.

Το Μέτρο 7.2 αναφέρεται στις αναπλάσεις στο δομημένο περιβάλλον με καινοτόμο χαρακτήρα ή εθνική σημασία, συνολικού κόστους 70,4 Meuro, ποσοστό 15,67% του συνολικού κόστους. Στόχος του μέτρου είναι οι παρεμβάσεις με καινοτόμο χαρακτήρα για την προστασία και ανάπλαση περιοχών με ιδιαίτερη ιστορική αξία, οικολογικό και πολιτιστικό απόθεμα, βιοποικιλότητα, ιδιαίτερο παραδοσιακό χαρακτήρα κ.λπ. Στις δράσεις του μέτρου προβλέπεται η προστασία και ανάδειξη ιστορικών κέντρων, περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αποκατάσταση αξιόλογων δημόσιων κτιρίων της χώρας, ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας, παρεμβάσεις σε παραδοσιακούς οικισμούς εθνικού ενδιαφέροντος.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι σε ό,τι αφορά στην χωροταξική πολιτική πρέπει να περάσουμε από τις αποσπασματικές προσπάθειες, σε συστηματική και μεθοδική δράση που θα χαρακτηρίζεται από ένα σαφές πλαίσιο χωροταξικής πολιτικής. Αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να διέπεται από αρχές και κατευθύνσεις μιας εθνικής χωροταξικής πολιτικής, που θα περιλαμβάνει χωροταξικά σχέδια των περιφερειών, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον ρόλο και την θέση της Χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Μεσόγειο.

Ο Άξονας 8 αναφέρεται στην διαχείριση των προστατευομένων περιοχών και

των βιοτόπων με συνολικό κόστος 206,9 Meuro, ποσοστό 46,06 % επί του συνολικού κόστους. Το Μέτρο 8.1 αναφέρεται στην προστασία και διαχείριση Βιοτόπων - Οικοτόπων, προστασία ειδών, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Το κόστος ανέρχεται στα 54,8 Meuro, ποσοστό 12,22% του συνολικού κόστους. Στόχος του μέτρου είναι η απόλυτη προτεραιότητα στην προστασία των περιοχών NATURA 2000 και ιδίως, των ζωνών ειδικής προστασίας. Θα εγκαθιδρυθεί καθεστώς ολοκληρωμένης προστασίας και διαχείρισης σε τουλάχιστον 25 προστατευόμενους βιοτόπους. Δράσεις του μέτρου είναι η οργάνωση διοίκησης και διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000 όπου έχουν προηγηθεί ΕΠΜ, στο πλαίσιο του Β' Κ.Π.Σ. και του προγράμματος LIFE, δράσεις για την προσέλκυση επισκεπτών, χαρτογράφηση επιλεγμένων ειδών και πλη-

θυσμών χλωρίδας και πανίδας, δράσεις διαχείρισης σε επιλεγμένα απειλούμενα είδη.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι είναι αναγκαίος ο καθορισμός εθνικής στρατηγικής για την διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Θα πρέπει να καθορισθούν βάσει επιστημονικών δεδομένων συγκεκριμένες διαχειριστικές επιλογές για την χλωρίδα και την πανίδα. Επίσης, θα πρέπει να συσταθούν διαχειριστικοί προστατευόμενων περιοχών με αντιπροσωπευτική συμμετοχή των ενδιαφερομένων και των αρμοδίων φορέων. Ακόμη είναι ανάγκη να ολοκληρωθεί, κατά προτεραιότητα, το Εθνικό Κτηματολόγιο στις προστατευόμενες και ευαίσθητες οικολογικά περιοχές. Ομοίως, θα πρέπει επίσης να συσταθούν διαχειριστικοί φορείς προστατευόμενων περιοχών με αντιπροσωπευτική συμμετοχή.

Ε. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Υπάρχει ανάγκη αλληλοσυσχέτισης της Πολιτικής Περιβάλλοντος με τις άλλες Τομεακές Αναπτυξιακές Πολιτικές, χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η αγροτική πολιτική, η τουριστική πολιτική, η πολιτική των μεταφορών, η βιομηχανική πολιτική και γενικότερα η αναπτυξιακή πολιτική, γεγονός που σημαίνει βούληση για υιοθέτηση τομεακών πολιτικών, αναπτυξιακών επιλογών και γενικότερα τρόπων συμπεριφοράς που λαμβάνουν υπόψη το περιβάλλον ως κύρια συνιστώσα τους και ανάγκη συνολικής και ολοκληρωμένης θεώρησης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Η Ο.Κ.Ε. στηρίζει τη διαμόρφωση μιας συνδυασμένης δέσμης παρεμβάσεων, που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. με βασική επιδίωξη η εφαρμοζόμενη περιβαλλοντική πολιτική όχι μόνο να μην έχει αρνητικές επιπτώσεις σε όρους ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, αλλά να καταστεί δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως μοχλός ανάπτυξης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.
2. Στην "Εισαγωγή" επισημαίνεται ακόμα ότι οι παρεμβάσεις που εντάχθηκαν στο ΕΠΠΕΡ είναι συμπληρωματικές με τις αντίστοιχες του Ταμείου Συνοχής, των ΠΕΠ και των άλλων Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Στο ΕΠΠΕΡ εντάχθηκαν δράσεις με κριτήριο τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους, λόγω τεχνολογίας, επίδειξης, πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος, ενώ οι περιβαλλοντικές υποδομές στους τομείς της διαχείρισης των αστικών λυμάτων, των απορριμμάτων και της ύδρευσης χρηματοδοτούνται, κυρίως, από το Ταμείο Συνοχής. **Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά** ότι ο συμπληρωματικός χαρακτήρας των παρεμβάσεων του ΕΠΠΕΡ θέτει επιτακτική την ανάγκη συντονισμού όλων των δρά-
- σεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα ανεξάρτητα από το Πρόγραμμα και το Ταμείο από το οποίο χρηματοδοτούνται. Ο συντονισμός είναι πολύ σημαντικό ζήτημα και τελικά το ζητούμενο, αφού το ΕΠΠΕΡ έχει προϋπολογισμό μόνο 153 δις δρχ., ενώ το Ταμείο Συνοχής έχει προϋπολογισμό 750 δις δρχ. και τα ΠΕΠ 260 δις δρχ. (σε ό,τι αφορά μόνο τη χρηματοδότηση των περιβαλλοντικών δράσεων). Δηλαδή από τα 1,2 τρις δρχ., που είναι το σύνολο των πόρων που διατίθενται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής για περιβαλλοντικές δράσεις το διάστημα 2000 - 2006, το ΕΠΠΕΡ αντιστοιχεί στο 10% περίπου.
3. Με δεδομένη την έλλειψη ευελιξίας που σε πολλές περιπτώσεις χαρακτηρίζει την ελληνική διοίκηση και την επικάλυψη αρμοδιοτήτων φορέων και υπηρεσιών, η οποία συχνά απορρέει από την απουσία σαφούς καταμερισμού ευθυνών και αντικειμένου, προκύπτει ως επιτακτική **η ανάγκη υιοθέτησης ενός Συντονιστικού Οργάνου ή Μηχανισμού**, προκειμένου να εξασφαλιστεί στην πράξη αυτό που αποτελεί μία από τις δύο βασικές αρχές του Προγράμματος: *"η ανάγκη συνολικής και ολοκληρωμένης θεώρησης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων"*. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται και η άμεση καταγραφή και περιγραφή των προβλημάτων, που απορρέουν από συναρμοδιότητες των υπηρεσιών του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. με άλλους φορείς, υπουργεία, Γραμματείες Περιφερειών, με σκοπό την πρόωση θεσμικών μεταρρυθμίσεων επί του σχεδιασμού και της υλοποίησης των παρεμβάσεων, ώστε να αρθούν εγκαίρως τα εμπόδια εφαρμογής του Προγράμματος. Σχετικό με το πρόβλημα του συντονισμού είναι το **θέμα**

της διάκρισης των ρόλων μεταξύ των διαφόρων βαθμίδων Διοίκησης (Κεντρικής, Περιφερειακής, Νομαρχιακής) σε ό,τι αφορά στις αρμοδιότητες που έχουν στα θέματα της περιβαλλοντικής πολιτικής. Επειδή η επικάλυψη των αρμοδιοτήτων ή ο μη σαφής καταμερισμός τους, μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης επιφέρει καθυστερήσεις στην υλοποίηση των περιβαλλοντικών παρεμβάσεων, η **Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε.** έχει προτείνει τη δημιουργία στρατηγικών σχεδίων δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος σε κάθε κράτος - μέλος της Ε.Ε. (σε εθνικό ή και περιφερειακό επίπεδο), τα οποία θα έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και θα είναι σύμφωνα με τους άξονες της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής στρατηγικής, (βλ. *“Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. για την Ανακοίνωση της Επιτροπής, Το περιβάλλον της Ευρώπης: ποιές θα είναι οι μελλοντικές κατευθύνσεις - Γενική αξιολόγηση του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη”, παρ. 4.1.6.*)

4. Μία παρατήρηση που προκύπτει από το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του ΕΠΠΕΡ είναι ότι ορισμένα Μέτρα περιλαμβάνουν **μεγάλο αριθμό Μελετών**, οι οποίες συχνά είναι περισσότερες από τις ίδιες τις δράσεις. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί το Μέτρο 8.1. που αφορά στην προστασία και διαχείριση των βιοτόπων - οικοτόπων, όπου στον αντίστοιχο πίνακα με τους δείκτες πραγματοποίησης/εκροών τίθεται τιμή στόχου για το 2006, 18 κύριες μελέτες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο βασικός σκοπός του Μέρους 8.1. είναι να δημιουργηθεί ένα σχήμα ολοκληρωμένης προστασίας στις 25 περιοχές Natura 2000 που έχουν επιλεγεί, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει τον κίνδυνο να διασκορπιστούν οι πόροι σε διάφορες

μελέτες και αυτό να αποβεί εις βάρος της ολοκλήρωσης των μηχανισμών διαχείρισης, που έχει αποφασιστεί ότι πρέπει να συσταθούν και να αρχίσουν να λειτουργούν. Αντίστοιχα στο Μέτρο 1.2. “Ειδικές παρεμβάσεις στον τομέα της αποχέτευσης και ειδικά έργα” προβλέπονται 11 μελέτες, χωρίς να είναι συγκεκριμένο σε τι αφορούν, στο Μέτρο 4.1. “Μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης” προβλέπονται 9 μελέτες, στο Μέτρο 5.1. “Θεσμοί” προβλέπονται 15 μελέτες και στο Μέτρο 7.1. “Χωροταξία - Πολεοδομία” περιλαμβάνονται πάνω από 50 μελέτες.

Σε ό,τι αφορά **ειδικά στις χωροταξικές μελέτες** που περιλαμβάνονται στο Μέτρο 7.1., στο αντίστοιχο κεφάλαιο του ΕΠΠΕΡ αναφέρεται ότι *“η μη εφαρμογή των μελετών χωροταξίας και πολεοδομίας μετά τριετία από την περάτωσή τους ή σε κάθε περίπτωση το οικονομικό κλείσιμο του ΕΠΠΕΡ 2000 - 2006 καθιστά μη επιλέξιμες τις δαπάνες τους”, (σελ. 80).* Είναι προβληματική η ερμηνεία αυτής της παραγράφου, ως προς το τί σημαίνει εφαρμογή μιας μελέτης. Σε κάθε περίπτωση οι μελέτες θα πρέπει να έχουν παραδοτέο προς εφαρμογή, σύμφωνα με τον όρο αυτό. Αν σημαίνει εφαρμογή όλων των στοιχείων της μελέτης, τότε υπάρχει πρόβλημα, κυρίως, στις χωροταξικές μελέτες των οποίων η εφαρμογή εξαρτάται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Συμπερασματικά επισημαίνεται ότι σε αρκετά Μέτρα υπάρχει ο κίνδυνος διασκορπισμού των κονδυλίων στην εκπόνηση μελετών που δεν έχουν συγκεκριμένο αντικείμενο και δεν είναι σαφές ότι υπηρετούν τους σκοπούς του Μέρους στο οποίο εντάσσονται. **Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί** ότι, με δεδομένο ότι για πολλές παρεμβάσεις έχουν ήδη εκπονηθεί μελέτες στο πλαίσιο του Β' Κ.Π.Σ., σκόπιμο θα ήταν να ολοκληρωθούν οι παρεμβάσεις περνώντας στην τελική φάση υλοποίησής τους, όπου βεβαίως αυτό είναι εφικτό. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη

το σχετικά μικρό ύψος του προϋπολογισμού του ΕΠΠΕΡ και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των παρεμβάσεων που περιλαμβάνει - σε συμπλωματικότητα με τις παρεμβάσεις του Ταμείου Συνοχής και των ΠΕΠ - η συγκεκριμενοποίηση των στόχων και η συγκέντρωση των πόρων για την ολοκλήρωση δράσεων υψηλής ωριμότητας και βιωσιμότητας αποτελεί σημαντικό κριτήριο για τη σωστή διαχείριση του Προγράμματος.

5. Μία ακόμη παρατήρηση που προκύπτει από τα όσα αναφέρονται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του ΕΠΠΕΡ, αφορά στις επιδράσεις των παρεμβάσεων του **στην απασχόληση**. Συγκεκριμένα, στα περισσότερα μέτρα απουσιάζουν δείκτες απασχόλησης και συνεπώς είναι δύσκολο να υπάρξει μία εκτίμηση για τον αριθμό των νέων θέσεων εργασίας, που θα δημιουργηθούν σε όλη τη διάρκεια υλοποίησης του Προγράμματος. Αρκετά μέτρα ωστόσο περιλαμβάνουν την ίδρυση, την έναρξη λειτουργίας ή και την επέκταση νέων δομών και θεσμών, όπως είναι:

- το Εθνικό Δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας των επιφανειακών, υπογείων, παράκτιων και θαλασσίων υδάτων (επέκταση),
- το Εθνικό Δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας του πόσιμου νερού (οργάνωση),
- το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ανάπτυξη και έναρξη λειτουργίας),
- το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος (επέκταση και ολοκλήρωση),
- η Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (ανάπτυξη και έναρξη λειτουργίας),

- το Σώμα Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ανάπτυξη και έναρξη λειτουργίας),
- το Εθνικό Σύστημα Διαχείρισης και Διοίκησης για την παρακολούθηση των προστατευόμενων περιοχών (οργάνωση και λειτουργία) και οι Φορείς Διαχείρισης (έναρξη λειτουργίας), σύμφωνα με το Ν. 2742/99, άρθρο 15,
- ο Φορέας Διαχείρισης της λίμνης Κάρλας (ίδρυση).

Εκτός από τις νέες θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν για τις ανάγκες στελέχωσης των παραπάνω θεσμών - δομών, αυξημένη θα είναι και η ζήτηση για εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και σε υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης, που είναι αρμόδιες για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΕΠΠΕΡ (κεντρικές, περιφερειακές και νομαρχιακές υπηρεσίες περιβάλλοντος, Διαχειριστική Αρχή Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Ν.Π.Δ.Δ. εποπτευόμενα από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κ.λπ.).

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι το ζητούμενο είναι οι νέες δομές και θεσμοί, που θα συγκροτηθούν, καθώς και οι ήδη υπάρχοντες που θα επεκταθούν, θα πρέπει να περιλαμβάνουν στη διοίκησή τους, εκπροσώπους των Κοινωνικών Φορέων και να στελεχωθούν με το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό και να οργανωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε η λειτουργία τους να είναι αποτελεσματική και βιώσιμη και μετά το 2006, που σηματοδοτεί το πέρας της χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡ και του Γ' Κ.Π.Σ. Είναι πολύ σημαντικό να εξασφαλιστεί η οργάνωση των θεσμών αυτών σε στέρεες βάσεις (εκπόνηση και υλοποίηση των κατάλληλων επιχειρησιακών σχεδίων για μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη λειτουργία) για τους παρακάτω λόγους:

- για να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα του έργου τους,

- για να εξασφαλιστεί η οικονομική τους βιωσιμότητα, τόσο κατά τη διάρκεια του Προγράμματος, όσο και μετά το 2006,
  - για να δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης, που θα διατηρηθούν και μετά το 2006, προκειμένου να συνεχιστεί η εφαρμογή της νέας στρατηγικής για την προστασία του περιβάλλοντος.
6. Όπως προκύπτει από την εκ των προτέρων αξιολόγηση του Συμπληρώματος Προγραμματισμού του Προγράμματος, ο σχεδιασμός των επιμέρους παρεμβάσεων προκαλεί, σε κάποιες περιπτώσεις, σοβαρές δυσκολίες υλοποίησης:
- Σε ορισμένα Μέτρα οι δυνητικά επιλέξιμες πράξεις είναι πολύ περισσότερες από αυτές που ο προϋπολογισμός του Μέρους μπορεί να χρηματοδοτήσει. (Μέτρο 3.1. και 8.1.)
  - Υπάρχουν παρεμβάσεις που δεν αναλύονται σε συγκεκριμένες πράξεις, αλλά παραμένουν στο επίπεδο μιας γενικής περιγραφής (Μέτρο 4.1.)
  - Σε ορισμένα Μέτρα δεν υπάρχει ιεράρχηση των ενεργειών, σύμφωνα με συγκεκριμένες προτεραιότητες (Μέτρο 2.1.)

Η Ο.Κ.Ε. προτείνει ως λύση την εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων (business plans) ώστε σε αυτές τις περιπτώσεις να εξασφαλιστεί ότι οι πράξεις που τελικά θα ενταχθούν στα επιμέρους Μέτρα έχουν τέτοιο βαθμό ωρίμανσης, ώστε η έναρξη και το πέρας της υλοποίησής τους να πραγματοποιηθούν μέσα στα χρονικά περιθώρια που έχουν καθοριστεί. Άλλωστε δύο από τα κριτήρια ένταξης πράξεων στο ΕΠΠΕΡ, όπως αυτά περιγράφονται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, είναι η **ωριμότητα** και η **πληρότητα**.

7. Στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, στην περιγραφή του Μέρους 5.1

“Θεσμοί”, γίνεται αναφορά στις δράσεις που θα υλοποιηθούν και οι οποίες έχουν αποφασιστεί, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που τίθενται στο 6ο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον. Μία από τις δράσεις είναι και η προώθηση των **Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (EMAS) και του Οικολογικού Σήματος (Eco-label)**, καθώς και η προώθηση οικονομικών εργαλείων για την υλοποίηση της περιβαλλοντικής πολιτικής. **Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί** ότι τα μέτρα αυτά δεν επαρκούν και ότι πρέπει να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για να διασφαλιστούν οι κατάλληλες συνθήκες, προκειμένου οι μηχανισμοί της αγοράς να μπορούν να αναγνωρίζουν την προστιθέμενη οικολογική αξία και οι δημόσιες αρχές να ενθαρρύνουν τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων προβλέποντας νέες μορφές υποστήριξης, ιδίως, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, (βλ. *“Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. για την Πρόταση Απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον 2001 - 2010”*, παρ. 2.6.).

Σε ό,τι αφορά **στα οικονομικά εργαλεία της περιβαλλοντικής πολιτικής** τα οποία αναφέρονται στο πλαίσιο του Μέρους 5.1., όπως είναι **π.χ. οι περιβαλλοντικοί φόροι**, θα πρέπει να εξετασθούν εμπεριστατωμένα ώστε να αξιολογηθεί ποιο είναι το πραγματικό όφελος για το περιβάλλον, αλλά και για να ανταποκρίνονται στην ανάγκη αρμονικής προσέγγισης σε κοινοτικό επίπεδο, χωρίς να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό ή να αποβαίνουν σε βάρος της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανικών επιχειρήσεων. Η Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι είναι ανάγκη αυτές οι μορφές φορολόγησης να αποβλέπουν στην ενθάρρυνση της παραγωγής οικολογικών προϊόντων, τεχνολογιών και μεθόδων, που να

συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, όπως άλλωστε δηλώνει και η ονομασία τους.

8. Ο Άξονας Προτεραιότητας 9 του ΕΠΠΕΡ έχει στόχο την **προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων** για τη συγχρηματοδότηση περιβαλλοντικών υποδομών και την άσκηση περιβαλλοντικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. **Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει** ότι θα πρέπει να εξετασθούν με ιδιαίτερη προσοχή οι συνεργασίες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, όπου με βάση την κοινοτική εμπειρία δεν είναι κατάλληλες για όλα τα είδη των υποδομών. Αυτό που υπερέχει για την **Ο.Κ.Ε.** είναι το δημόσιο συμφέρον και η εθνική ανάπτυξη. Η Δημόσια Διοίκηση θα πρέπει να προβεί σε σαφώς σχεδιασμένες συμφωνίες, που να μειώνουν την ανάγκη προσφυγής σε κρατικούς πόρους πλέον των αρχικά καθορισμένων και που να έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταφορά στον ιδιωτικό τομέα των κινδύνων, που του αναλογούν, (βλ. *“Γνώμη της Ο.Κ.Ε. για το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006”* (σ.13), νο. 20/Δεκέμβριος 1999).

Ένα πολύ σημαντικό ζητούμενο σχετικά με την υλοποίηση των δράσεων του ΕΠΠΕΡ είναι η **εφαρμογή της κοινοτικής και εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας**. Όπως επισημαίνει και η Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. “η αποτυχία των κρατών - μελών να εφαρμόσουν την περιβαλλοντική νομοθεσία που τα ίδια έχουν υιοθετήσει ή η εφαρμογή της, μόνο, υπό πίεση (όταν δηλ. η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσφεύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο), βλάπτει το περιβάλλον και είναι αδύνατον γενικώς να εξηγηθεί στην κοινή γνώμη, σε μία εποχή που υποτίθεται ότι καταβάλλονται προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα περιβαλλοντικής φύσης, (βλ. *“Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. για την Ανακοίνωση της Επιτροπής, Το περιβάλλον της Ευρώπης:*

ποιές θα είναι οι μελλοντικές κατευθύνσεις - Γενική αξιολόγηση του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη”, παρ. 3.4.1.6.).

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, η Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι θα έπρεπε να γίνει μία συστηματική ανάλυση των τρόπων με τους οποίους θα μπορούσε στο μέλλον να βελτιωθεί αυτή η δυσάρεστη κατάσταση, προτείνοντας όχι μόνο την επιβολή αυστηρών περιορισμών, αλλά και την εφαρμογή συντονισμένων πολιτικών.

9. Σε ό,τι αφορά την **περιβαλλοντική πληροφόρηση των πολιτών**, η οποία αποτελεί έναν από τους πέντε άξονες δράσης του 6ου Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον και σημαντικό στόχο για την επιτυχία του ΕΠΠΕΡ (βλ. Μέτρα 5.1., 5.2.), θα πρέπει να τονιστούν τα εξής:

Η καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης του πληθυσμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία κάθε περιβαλλοντικής πολιτικής. **Η Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε.** επισημαίνει ωστόσο με ανησυχία ότι η κοινή γνώμη φαίνεται να συμπεραίνει πως υφίσταται μία εγγενής αντίφαση μεταξύ οικονομίας και οικολογίας, διαπίστωση που προκύπτει από το γεγονός ότι η προστασία του περιβάλλοντος προβάλλεται ολοένα και λιγότερο ως σημαντική πολιτική αποστολή. Για το λόγο αυτό η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας δεν θα πρέπει να περιορίζεται στη μεταβίβαση γνώσεων, αλλά, κυρίως, θα πρέπει να καλλιεργεί την υπευθυνότητα των πολιτών έναντι των ερχόμενων γενεών και να τους καθιστά υπεύθυνους για τις αποφάσεις που λαμβάνουν.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
Καθηγητής **ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΠΕΡ

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠ/ΟΣ:	449.200.000 ΕΥΡΩ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΤΠΑ:	321.000.000 ΕΥΡΩ
ΚΡΑΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ:	128.200.000 ΕΥΡΩ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πίνακας 1: Σχηματική παρουσίαση των αξόνων και των μέτρων του ΕΠΠΕΡ 2000-2006

ΑΞΟΝΕΣ	ΜΕΤΡΑ
1. ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	Παρεκκαλυψη ποιότητας νερών
	Ειδικές επεμβάσεις στον τομέα της αποχετευσης και ε.δικά έργα
	Διαχειριση μ.τ. επικίνδυνων στερεών αποβλήτων
2. ΣΤΕΡΕΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ	Διαχειριση επικίνδυνων στερεών αποβλήτων
	Διαχειριση επικίνδυνων στερεών αποβλήτων
3. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΠΙΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	Πολιτική προστασία
	Προστασία και αποκατάσταση τοπίων
	Καταπολέμηση θαλάσσιας ρύπανσης
4. ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΘΟΡΥΒΟΣ	Μείωση ατμοσφαιρικής ρύπανσης
	Μείωση ηχορύπανσης
5. ΘΕΣΜΟΙ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ	Θεσμοί
	Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση
6. ΆΛΛΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	
7. ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ, ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ	Χωροταξια Τελεοδομια
	Αναπλάσεις στο δομημένο περιβαλλον και καινοτόμο χαρακτήρα η εθνική σημασία
8. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ, ΒΙΟΤΟΠΩΝ	Προστασία και διαχείριση βιότοπων – οικοτόπων, προστασία ειδών, περιεχες ιδιαίτερα φυσικού κάλλους
	Επανάδημιουργία λίμνης Κάρλας
9. ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	
10. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Πίνακας 2: Κατανομή κονδυλίων στο ΕΠΠΕΡ 2000-2006

ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΕΠΠΕΡ	Μετρο	% του Συνολικού Κόστους (ΣΚ)
1 ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	22,2	4,94
1.1 Παρακολούθηση ποιότητας νερών	12	2,67
1.2 Ειδικές παρεμβάσεις στον τομέα της αποχέτευσης και ειδικά έργα	10,2	2,27
2 ΣΤΕΡΕΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ	27,5	6,12
2.1 Διαχείριση μη επικινδύνων στερεών αποβλήτων	10,9	2,36
2.2 Διαχείριση επικινδύνων στερεών αποβλήτων	16,9	3,76
3 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΠΙΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	26,8	10,74
3.1 Πολιτική προστασία,	5,4	5,97
3.2 Προστασία και αποκατάσταση τοπίων	14	3,12
3.3 Καταπολέμηση θαλάσσιας ρύπανσης	7,4	1,65
4 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΘΟΡΥΒΟΣ	32,4	7,22
4.1 Μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης	28,6	6,37
4.2 Μείωση της ηχορύπανσης	3,8	0,85
6 ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ (θα προστεθεί στο ΕΠΠΕΡ)	164	55,8
7 ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ-ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ, ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ (33 ΔΙΣ ΔΡΧ.)	96,8	21,54
7.1 Χωροταξία-Πολεοδομία	70,4	15,67
7.2 Αναπλάσεις στο δομημένο περιβάλλον με καινοτόμο χαρακτήρα ή εθνική σημασία	26,4	5,87
8 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ, ΒΙΟΤΟΠΟΙ	206,9	40,06
8.1 Προστασία και διαχείριση βιοτόπων-οικοτόπων, προστασία ειδών, περιοχές ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους,	54,8	12,22
8.2 Επαναδημιουργία Λίμνης Κάρλας	152,02	33,84
9 ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ Το ποσό θα προσδιοριστεί αργότερα		
10 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	5	1,11

Στην Ολομέλεια της 5^{ης} Νοεμβρίου 2001 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Καθηγητής Ανδρέας Κιντής

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Κυριαζής Δημήτριος
πρώην Πρόεδρος Σ.Ε.Β.

Πολίτης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.

Α΄ ΟΜΑΔΑ

Μπελαντάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Αβραμίδη Νικολάου
Μέλους Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Αναλυτής Νικόλαος
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σ.Ε.Β.

Ρερρές Κυριάκος
Γενικός Διευθυντής
Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων
σε αναπλήρωση του
Βασιλικού Ευστράτιου
Γενικού Γραμματέα Π.Ο.Ξ.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Μαστρογιάννης Αναστάσιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Παπαδημητρίου Ιωάννης
Β' Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας
Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Μότσου Γεωργίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Σκορίνης Νικόλαος
Α' Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Β΄ ΟΜΑΔΑ

Αβραμόπουλος Παναγιώτης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Σπανού Δέσποινα
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Βρεττάκου Ηλία
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Γκούβερη Ρέα
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κόλλιας Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαμιάς Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μίχας Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Παπασπύρου Σπύρου
Προέδρου Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παυλιδάκης Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πολυζωγόπουλου Χρήστου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.

Σκαρμούτσος Διονύσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

Αλεξόπουλος Παναγιώτης
Πρόεδρος Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Γιατράκος Νικόλαος
Αναπληρωτής Δήμαρχος Αθηναίων

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Καραγιάννης Δημήτριος
Εκπρόσωπος ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.

Πίττας Ιωάννης
Α' Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.

Κουρνιακός Στέλιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Λαζαρίδης Χαράλαμπος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

Σπίρτζης Χρήστος
Τ.Ε.Ε.

Τσανικλίδης Φώτης
Εκπρόσωπος Γεωτεχνικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της κας Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (01) 9249510-2, Fax: (01) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr